

UNIDADE 2

As mulleres na sociedade, unha historia de ocultación

Para comezar:

- **Imos facer a proba do 5X5. Cubre en cinco minutos os cadros con cinco homes e cinco mulleres relevantes en cinco campos da cultura. [Pica na ligazón para accederes ao cadro](#). Cando remates o cadro, contesta ás preguntas que seguen.**
- **Fuches capaz a encher todos os campos?**
- **Cales fuches incapaz de rematar?**
- **Por que razón cres que non puideches encher certos campos?**

Androcentrismo

Como xa contamos na unidade anterior, o **patriarcado** foi, desde moi cedo, a forma fundamental de organización da sociedade occidental. Dábase por suposto que a cultura, a política, o mundo laboral ou a xestión dos recursos económicos eran actividades masculinas.

As sociedades patriarcais son, por tanto, **androcéntricas**. Asímesa que os varóns teñen unha posición central no mundo, namentres as mulleres sofren o que se denomina un proceso de ocultación ou invisibilización.

O proceso de ocultación

Este proceso despreza as contribucións das mulleres ao logros da sociedade ou directamente atribúeos a homes. No eido da ciencia un dos

Cadea de ADN, por Richard Wheeler. Licenza [CC-BY-SA 3.0](#)

casos máis patentes de ocultación é o de Rosalind Franklin. Esta bióloga estadounidense formaba parte do equipo que acabaría por describir a estrutura do ADN, é dicir, os xenes dos seres vivos.

Rosalind tomou [fotografías ao microscopio da dobre hélice](#) en que se dispón o ADN, pero morreu en 1958 sen completar a súa investigación. Catro anos despois, os seus compañeiros James Watson e Francis Crick recibiron o premio Nobel sen sequera mencionar o traballo de Rosalind. Décadas despois, cando o escándalo se revelou, Watson e Crick recoñeceron de mal grado o papel de Rosalind nos seus descubrimentos e o [carácter machista dos equipos de investigación](#) da época.

O proceso de ocultación non afectou só ás mulleres, senón tamén ás [minorías sexuais e raciais](#). O escultor renacentista Miguel Anxo é autor dunha famosa colección de sonetos amorosos. Eses sonetos están dirixidos a varóns, en especial ao grande amor de Miguel Anxo, Tommaso Cavalieri. Durante séculos, porén, alteráronse os poemas para que parecece que estaban dirixidos a mulleres. Aínda hoxe hai quen teima en negar a [homosexualidade](#) de grandes xenios do Renacemento como Miguel Anxo ou Leonardo da Vinci.

O traballo feminino

Durante séculos, negouse que as mulleres tiveran un papel activo nos logros principais da nosa sociedade. Apenas se coñecían mulleres artistas, inventoras ou líderes políticos.

As poucas mulleres destacadas que se coñecían eran silenciadas. Vexamos o caso de Artemisia Gentileschi. Artemisia foi unha pintora moi apreciada na primeira metade do XVII. A súa obra é de tanta calidade como a dos mellores artistas varóns do seu tempo. Porén, a súa pintura foi ficando esquecida porque adoitaba tratar temas femininos. Nos anos setenta o movemento feminista reivindicou o seu traballo. Aos poucos, Artemisia foi [recuperando o seu lugar na historia](#) da pintura.

A ocultación persegue desanimar as mulleres a expresar a súa creatividade e intelixencia eliminando modelos nos que inspirarse. Deste xeito, os ámbitos de poder quedan reservados aos varóns. Namentres os homes se ocupan do [traballo produtivo](#), as mulleres quedan confinadas ao traballo reprodutivo.

Chamamos [traballo reprodutivo](#) ao que se realiza para a familia, como o coidado das persoas dependentes, a cociña ou a limpeza do fogar. Ese traballo adoita ser invisíbel porque nin se paga, nin ten horarios, nin é valorado socialmente. Así e todo, resta tempo para os proxectos vitais das persoas que o desenvolven, do mesmo xeito que un traballo remunerado.

O desprezo do traballo que as mulleres facían no fogar invisibilizou de paso outras tarefas que as mulleres asumían. Na Galiza tradicional, por exemplo, participaban das tarefas agrícolas á par dos homes, acudían ás feiras, cosían e lavaban roupa para si e para as casas ricas... Porén, como as propiedades familiares eran sempre administradas polo home, o sustento da casa parecía depender en exclusiva deste.

Aínda hoxe en moitos países subdesenvolvidos as mulleres realizan traballos como o carrexo de auga ou o pastoreo dos rabaños da familia. Estes traballos, ademais de [requiriren un enorme](#)

esforzo físico, son fundamentais para o sostemento da familia. Ao tempo, como estes traballos adoitan cargarse sobre as nenas, afástanas da escola.

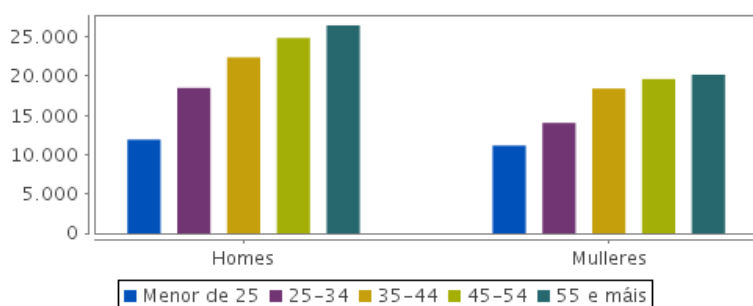

Leiteiras de Carnota de regreso de Muros, fotografadas en 1924 por Ruth M. Anderson. Fonte: GCiencia

A partir do século XIX, sen que os homes asumisen as tarefas domésticas, moitas mulleres occidentais comezaron a incorporarse ao traballo nas fábricas. A partir da I Guerra Mundial (1914-1918) as mulleres foron incorporándose a outros ámbitos laborais, como o ensino. Aínda así, raramente se lles consideraba capaces de ensinar máis que a nenos pequenos. Non foi até os anos setenta que as mulleres comezaron a incorporarse en masa a ámbitos como a avogacía, a medicina ou a investigación científica.

Secasí unha gran parte das profesións seguen a estar marcadas por roles de xénero. Hainas que están dominadas polos homes, outras están feminizadas. Un exemplo moi claro é o ámbito sanitario: mentres na enfermaría predominan as mulleres, a cirurxía adoita ser desempeñada por homes.

Discriminación laboral, fenda salarial e teito de vidro

Fenda salarial en Galiza por idade e sexo no 2014. Fonte: IGE.

Na actualidade o nivel educativo das mulleres está a aumentar en todo o planeta, até equipararse e aínda superar o dos varóns. Con todo, as mulleres seguen a sufrir discriminación laboral por cuestión de xénero.

Un dos seus efectos máis coñecidos é a **fenda salarial**. En todo o planeta as mulleres teñen salarios medios inferiores aos dos varóns. Posto que se supón que asumen maiores responsabilidades familiares, acumulan menos tempo traballado e contratos de carácter temporal. As mulleres adoitan estamparse contra o **teito de vidro**: teñen máis dificultade para accederen aos postos directivos ou de maior cualificación.

O feminismo non é, polo tanto, unha corrente de pensamento que pretenda que as mulleres se impoñan sobre os homes. Simplemente trata de conseguir unha equiparación entre ambos, posto que non hai traballos en que as mulleres teñan un desempeño inferior que o dos homes. A desigualdade entre sexos foi, e segue a ser, un atranco para unha sociedade máis feliz.

PARA REFLEXIONAR:

- 1) *En que profesións pensas que escasean os referentes femininos? De que xeito condiciona as escollas das rapazas esa falta de referentes?*
- 2) *Algunha vez pensaches no valor económico do traballo reprodutivo? [Usa esta calculadora](#) para facer un cálculo aproximado do seu custo. Expide a cada membro da túa familia unha factura polo valor do seu traballo.*
- 3) *Que profesións estás feminizadas e cales masculinizadas? Elabora un cadro. Que diferenzas atopas entre unhas e outras?*
- 4) *Unha reflexión crítica sobre os fenómenos de discriminación rexistrados.*
- 5) *Pregunta ás mulleres do teu entorno pola súa carreira laboral. Padeceron discriminación laboral?*